

6, 72 (1872)

HALKEVLERİ DERGİLERİ

Halkevinin adı	Derginin adı	Kaç günde bir çıktığı
Adana	Görüşler	Aylık
Afyon	Taşpınar	»
Amasya	Yeşilirmak	»
Antalya	Türk Akdeniz	iki aylık
Bafra	Altın Yaprak	Aylık
Bahkesir	Kaynak	»
Bursa	Uludağ	Üç ayda bir
Burdur	Ölker	Aylık
Artvin	Çoruh	iki ayda bir
Denizli	İnanç	Aylık
Diyarbakır	Karacadağ	»
Elaziz	Altan	»
Emişözü	Yeni Türk	»
Eminönü	Halk bilgisi Haberleri	iki ayda bir
Kayseri	Erciyeş	Aylık
Eskişehir	Halkevi	»
Giresun	Aksu	»
Isparta	Ün	»
İzmir	Fikirler	15 günde bir
Kars	Doğuş	Aylık
Konya	Konya	»
Manisa	Gediz	»
Mersin	İçel	»
Merzifon	Taşan	»
Milâs	Yeni Milâs	»
Muğla	Muğla	»
Niğde	Akpınar	»
Niksar	Ölker	»
Trabzon	İnan	»
Samsun	19 Mayıs	»
Sinop	Dıranaz	»
Sivas	Orta yayla	»
Yozgat	Bozok	15 günde bir
Zonguldak	Kara Elmas	3 Ayda bir

İYESTİ

T. F. SILAY

KAYNAK

Yayın Direktörü

ABDİ

Agabey Oğlu

Bahkesir Halkevi Aylık Dergisi

SAYI: 72

19 . 1 . 1939

YIL: 6

Tarihi Tetkikler:

Karasi Oğulları Kimlerdi?

Yazan: Ekrem ÇAVULDUR

— 2 —

(Baştarafı 71 ci Sayıda)

Danışman oğullarının birinci Gıyaseddin Keyhusrev'in Avrupa'dan getirilmesi hususunda gösterdikleri becerikliliğe bakılırsa bunların vizantiyona (İstanbul) en yakın Bizans hudutlarında Etolya, Mizya, Hellispont eski kıtaları sınırlarında uçbeyliği yaptıklarında şüphe edilemez: aşaya nakledeceğimiz Rum Selçuklulara ait tarihi hadiseler bu ciheti bir dereceye kadar aydınlatmaktadır.

Birinci Gıyaseddin Keyhusrev ve oğulları birinci İzzettin Keykâvus ve Alaiddin Keykubadla anlaşılmayan - İznıkta Bizans imparatorluğunu yaşatmak isteyen (Laskari) ve sülalesi, nihayet ikinci Gıyaseddin Keyhusrevi, sıhriyet suretile avladılar.

Rum Selçuk devletinin ilk hitat adını atmış olan bu Gıyaseddin, kendi zamanını beklemeksizin bazı ümerayı tatmin ve halka da din taassup körüğüle kandırarak babasını tahtından indirip Selçuk tacını başına geçirmişti.

Bu hal, Selçuk hanedanı arasındaki saltanat gavgasını alev-

lendirdiği gibi bu kabil vakaları külâh kapmak için fırsat belle-yen Devlet ricalinin ihtirasatını teskin edilemeyecek derecede artırmıştır.

Tarihce Selçuk hükümdarlarının büyüklerinden kaydedilen birinci Alaiddin Keykubadın siyasi tedbirler ve mücadelelerle hükümetinin şark sınırlarında tevkîf edebildiği Mogullar, yokarıdaki hali görünce hudutları aşarak kendisi gibi tecrübesiz rical ve ümerasının teşvikiyle Mogullara meydan okuyan ikinci Gıyaseddin Keyhusrev ordusunu maglup etmişler; Selçuk Devletinin en mühim eyaletlerinden olan Sivas ve Kayseriyi yağma elip devleti haraca bağladıktan ve mürakabe altına aldıktan sonra çekilmişlerdi.

Bu vaziyet karşısında yalnız babasına hiyanetle değil ecdadının kurduğu devlete de ihanette bulunduğu farkına varan ikinci Gıyaseddin Keyhusrev, inziva-ya çekilerek kahrolup gitti. Geriye bıraktığı İzzettin, Rüknettin ve Alaeddin adlarındaki üç oğlunun bir birleriyle yapmış oldukları saltanat kavgası, pek ziyade

iptizale uğradı . .

Moğolların emir ve işariyle kâh birer, kâh ikişer kâhda üçer defa olarak «seriri saltanata» geçen bu adamlar ve onların ricali, Rum Selçuk Devletini idare ediyoruz zannediyorlardı. Bu elim hadiselerde Bizanslıların da rolleri görülüyordu. Bu çirkin hallerden müteneffir olan halk, hangi padişaha kul olacağına şaşırıp kalmıştı . .

Dedeleri, birinci Alaeddin Keykubad tarafından Alaiyenin fethinden ve Celâleddin Harzemşaha galebeden sonra Bizans Selçuk hududunun cenubu şarkisinde Uç beği olarak yerleştirilen Türkmen, Kayı ve sair Boylar ile bunların başbuğları, daha evvel bu sınırlarda bulunan Danişman oğullarıyla birlikte yukarıda zikrettiğimiz hallerden ümitsizliğe düşerek merkezle olan bağılıklarını gevşetmişler; kendi başlarının kaygısına düşmüşlerdi. Germiyan, Kayihan, Danişman ve Karaman oğulları gibi başlıca Uçbeğleri, İznik Bizans İmparatorlarının İstanbul Latin İmparatorluğuyla boğuşmalarından istifade ederek Bizans ülkelerini birer birer istilaya koyulmuşlardı . .

Bunların bu hareketi, müstevli Moğolları kuşkullandırıyor-du. Mısır orduları karşısında - Selçuk ülkesi yüzünden - ardı ardı sıra bozgunluğa uğruyan Moğollar, Selçuk Uçbeylerinin bu vaziyetinden korkmağa başlamışlardı. Bu korku sonunda Moğollar, Selçuk ülkesindeki tazyik ve taaddilerini artırdıkça arttırdılar; Mısırlılar ve Uçbaylerle anlaşmış töhmetle birbirile kavga eden ikinci Gıyasettin oğullarını ve bunların ümera ve tevabiini,

idamla tehdide başladılar . .

Yukarıda işaret ettiğimiz vec-hile Kızıl haçlılarla Selçuk Türklerine karşı kahbece davranan Bizans imparatorları, İstanbulu ellerinden kapdıkları gibi Kızıl haçlılara dayanarak selçuklulardan geri aldıkları ülkelerinden bir kısmını da Selçuk oğullarına terk etmek mecburiyetinde kalmışlardı . .

İznığa sığınarak Anadolu ve Rumeli yakalarında gayet kuvvetsiz ve irtibatsız bir Bizans hükûmeti yaşatmak kaygısına düşen Rum imparatorları, Lâtinlerle mücadele edebilmek için din ve ırk itibarile amansız düşmanları bulunan Selçuk Türklerine el uzatmaktan hicap duymadılar . .

Rum Selçuk devletinin inhi-tatına bajs olan ikinci Gıyaseddin Keyhusrev ile sıhriyete vesile bularak oğulları arasındaki ihtilâfata müdahale cesaretini bile gösterdiler . .

Bu hadiseler dolayisiledirki Selçuk hükümdarı İzzettin ikinci Keykâvus, İstanbulun Lâtinler elinden hâlâskârı olan Mihail Pelaoloğa iltica etmişti . . Bu iltica yüzünden Bizans imparatoru Mihail Pelaoloğ, siyasi istifadelere de baş urdu İzzottin vasıtasile yirmibin kadar Türkmeni, ikinci Keyhusrevin en sadık kumandan Ali Behadur ile alp erenlerden Sarı Saltuk, kumandasında Anadolu'dan Dobruca havalisine geçirecek orada yerleştirilmişti.

Bundan da maksadı yeni kurduğu pek zayıf imparatorluğunu, Bulgarlarla, Sırp-lardan ve daha doğrusu Bulgaristanla Sırbistan-da yerleşerek hristiyanlığı kabul eden (Koman) Türklerinin muhace-matına karşı korumaktan ibaretti.

Tenkit :

Zağnos Paşa Ahfadına Ait Bazı Mezar Taşları

Yazan: K. Kâni AKPINARLI

— 1 —

Kaynak mecmuasının (25) inci nüshasının (521, 522) inci sahifelerinde (Balıkesir Mezarlıkları) serlevhası altında bir makale çıkmıştır. Balıkesir mezarlıklarını görüp tetkik eden Hikmet Turhan Dağlıoğlu bu makalesile bize, şayanı dikkat ve tetkik dört mezar taşından bahsetmektedir ki, bu dört mezar taşı da Zağnos Paşa ahfadına aittir. Taşlar, Zağnos Paşa camii ittisalindeki hazirededir.

İkinci sultan Muradın saltanatı sıralarında tarih sahnesine çıkan ve Fatih sultan Mehmet devrinin nüfuzlu ve güzide vezir ve kumandanlarından biri olan Zağnos Paşa ahfadının mezar taşlarına, bugüne gelinceye kadar pek az rastlanmıştır (1) Mezar taşları şunlardır:

(1) Zağnos Paşa ailesine mensup bazı mezar taşlarının Haydar paşa mezarlığı ile Söke kazasının Balat köyünde bulunan bir mezar taşından bahseden Halil Edhem merhum Tarihi Osmani Encümeni mecmuası cilt 1, sahife 591 de şöyle yazıyor: « Müsteşrikini marûfeden Almanyanın sabık İzmir general konsolosu M. Mortmanın Söke kazasının Balat karyesinde istinsah edüp âcizlerine tevdi ettiği bir kabir kitabesinde Selçuk binti Zağnos ve 856 senesi okunuyor. Haydar paşa mezarlığında Zağnos ailesine ait bir iki kabir bulunduğunu Necip Asım bey haber vermişti.»

1 — İsmail bey bin İbrahim bey, 2 — Sinan Paşa, 3 — Hacı bey, 4 — Elhaç İlyas bey.

Bu taşları bulup neşreden Hikmet Turhan Dağlıoğlu hem tarihe, hemde Zağnos Paşa evkafı mütevellilik işlerinde yapılmış bazı yolsuzlukları meydana koymuş oluyor ki bu da, tarihe ve mütevellilik işlerine mühim bir hizmette bulunulmuş demektir.

Yukarıda mevzuu bahis dört mezar taşından ilkinin ele alarak bu taş üzerinde yapılmış bir hatayı düzeltmeğe çalışacağız. Fakat burada, sadede avdet etmeden evvel, Evkaf mütevellilik işlerinde yapılan hile ve kötü idareleri göstermek ve bu suretle mezkûr mezar taşının İsmail beye ait olup olmadığını meydana koymaktır.

Evkaf mütevellilik işlerindeki hile, tağallüp ve kötü idareler ötedenberi malumdur. Aynı aileden bir veya bir kaç batna ayrılan kolları, ecdatları tarafından vakıf edilen mallarının mütevellisi olmağa çalışırlar. Hatru hayale gelmiyecek şekillerde yapılan bu tağallüp ve hile işlerinde ya mezar taşlarını tahrif, ya mahkeme şeriiye kadılarını kandırmak veya hatta birbirlerini öldürmek suretile yapılan hallerdir.

Bu şekilde yapılan hilelerden biri de yukarıda zikredilen dört mezar taşından birincisi olan İsmail beyin mezar taşıdır.

Balıkesir tarih ve meşahirine büyük hizmette bulunan ve bize bu hususta üç eser hediye eden kıymetli mebusumuz ve profesör İsmail Hakkı Uzun Çarşıoğlu eserlerinde, münasebet düş-tükce Balıkesir meşahirlerinden bazılarının aile şecerelerini yapmıştır. Tarihî tetkiklerinde derin bir vukuf ve salâhiyet bulunan kıymetli profesör, bunlardan Zağnos paşa şeceresi hak kında «Karasi Meşahir» inin ikinci kısmında bize çok kıymetli mâlumat verirken aynı zamanda bu aileden yetişen şair, edip ve ricali devletten bazılarının tercemai hallerini tarihi menba ve vesikalara istinad ettirerek doğru bir şekilde tesbit etmiş ve Zağnos Paşa aile şeceresinin esasını hazırlamıştır.

Zağnos Paşa aile şeceresini tetkik ettiğimiz zaman mezar taşında, bu aileden gösterilmek istenilen İsmail bey isminde bir kimseye tesadüf edemiyoruz. Yazımızın sonuna ilâve edeceğimiz bu aile şeceresinde 1231 hicri tarihine kadar dahil olanları göstermek ve İsmail beyin Zağnos ailesine ne şekilde mensup olduğunu meydana koymaktır. Tahminimize göre meşhur İlyas paşa - ki Dördüncü Sultan Murad zamanında hükûmete isyan ile şöhret bulan - ının kızı Hatice hanım ilk zevci Zağnos paşa ahfadından Sinan paşa vefat ettikten sonra, Balıkesirli ve ricali

devletten Alişan [2] beyle evleniyor. Bundan İsmail bey isminde bir oğlu ve Fatma isminde de bir kızı dünyaya geliyor. Bu İsmail bey kanaatimizce mezar taşında ismi geçen İsmail beydir.

Keyfiyet böyle olduğu takdirde annesi Hatice hanımın ilk zevci Sinan Paşanın Zağnoslardan bulunması bunun da o aileden olması gibi yanlışlıklara sebebiyet veriyor. Binaenaleyh, evvelce annesi Hatice hanımın, Sinan paşanın zevcesi bulunması ve bilâhare bunun vefatında Alişan beyle evlenmesiyle meydana gelen İsmail beyin Zağnos ailesile hiçbir ilişkisi olmadığı meydana çıkar.

Taşa muhtacı tashih bir isim daha vardır. Sinan paşanın babası olarak gösterilmek istenilen İlyas paşanın da, Zağnos paşa ailesile alakası yoktur. Yukarıda arzettiğimiz gibi İlyas paşanın bu aileye mensup olarak gösterilmesi yine kanaatimizce «Zağnos paşa evkafı» mütevellilik işlerinde yapılan hile ve desiselerden biri olsa gerektir. Çünkü bu iddiamızı takviye edecek en kuvvetli vesika Sinan paşanın oğlu şûaradan Hacı Rasih Ahmet (3) beyin (1106) hicri tarihinde te'lif ettiği «Flussaade» isimli eseridir. Rasih Ahmet bey eserinin mukaddemesinde kendisinin kim olduğunu karilerine tanıtırken: «Bu abdifakir ve âcizi taksir Rasih Ahmet bin Sinan paşa ibni Mehmet paşa „ diye Zağnos paşa ahfadından olduğunu yazıyor. Halbuki mezar taşında Sinan paşa ile Mehmet paşa arasında bir de İlyas paşa görürülüyor ki bu katıyyen doğru değildir. Çünkü zamanının edip ve şairlerinden biri olan Rasih Ahmet bey babasının ve dedesinin ismini pek açık olarak yaz-

(3) Sinan paşanın oğlu olan Hacı Rasih Ahmet bey zamanının değerli şairlerindendi. Tezkirei şûara sahiplerinden Salim efendi " Livayi suhande dahi bir miri kelâm nazik tabiat,, diye medih yollu kendisini tak-tir etmiştir. Kabri Tekirdağındadır.

dığı halde İlyas paşa diye kim seden bahsetmemesi, paşanın bu aileden olmadığını sarahatle anlaşılar.

Yukarıda yazdığımız gibi mütevellilik işlerinde yapılan hile ve desiselerden biri olması hatıra gelen şekillerden biri olması pek mehtemel bulunan İsmail beyin mezar taşında da böyle bir harekete tevessül edilmiş olabilir. Çünkü mezar taşında gösterilen isimler, İsmail bey ve İlyas paşadan maada, hepsi Zağnos paşa ahfadındandır.

İsmail bey ile İlyas paşanın, Zağnos paşa ailesine mensup olmadıkları meydana çıktıktan sonra, şimdi de «Zağnos paşa evkafı» mütevellilik işlerinde işlenen hile ve kötü idarelerinin nereden başladığını görelim.

«Arkası var»

Koca Tepenin Beş Atlısı..

(Ulusal Roman)

Yazan : Hüsamettin İŞİN

— 7 —

— Veli bey mi.. Dedi.. O benim hem mektep arkadaşım ve hem de asker arkadaşımıdır.. Afyonda taarruz başlarken dört kişi ile aldığı bir emri yerine getirmek üzere düşman cephesine gitmişti.. Bu nefer her halde onlardan biri olacak.. Veli eğer öldü ise, Tanrı rahmet etsin.. Ne baba yeğit.. Ne kahraman bir zabıttı ol..

Fırka karargâhının önünde atlara bindik.. Kocatepe sırtlarından ovaya indik.. Yıldırım gibi, yol, iz, dere, tepe demeden düşman cephesine doğru gidiyorduk.. Ne yapsam, ne etsem, o gidiş ve yürüyüşü bir türlü size anlatamıyacağım..

Ahmet sözünün burasında durdu.. Hanise boğazı kuruyacaktı.. Gülsümün hıçkırık, hıçkırık uzattığı bir bardak suyu içtikten sonra anlatmağa başladı:

« Beş kem birden kasıldı.. Beş el birden havaya kalktı.. Beş bomba birden patladı.. Düşman cephanelikleri ateş aldı.. Yer sarıldı.. Kızıl bir alev düşman cephesini kasıp, kavurdu.. Sonra ne oldu, aradan ne kadar zaman geçti bilmem.. Acı bir sızıyla gözlerimi açtım.. Bir çukur içinde idim.. Bir an kendimi yoklamak, nerede olduğumu anlamak istedim. Heyhat ki anıyamadım. Ol-

duğum yerde yine bayılıp kalmışım..

İkinci defa uyanışında vakit oldukça ilerlemiş, top sesleri, süngü şakırtıları birbirine karışmıştı. Biraz sonra bu sesler kesilir gibi oldu.. Ne olurse olsun tırmana, tırmana çukurdan çıkmak isteyordum ki, işte bu sırada sağ kolumun yarından koptuğunu ve sol ayağımın da fena halde incindiğinin farkına vardım.. Elbiselerim, lime, lime olmuş, atlarım dışarıda kalmıştı.

Ahmet burada tekrar durdu. Etrafındaki dolukan gözlere baktı. Sonra gözleri gizli bir noktaya dalar gibi oldu. Gözleri yaşar mağa, içi titremeğe başladı.

«Uzatmıyalım diyordu.. Çukurdan çıkar çıkmaz ilk işim arkadaşlarımı aramak oldu. Her taraf duman içindeydi.. Düşe, kalıka, koşarcasına bir hayli yürüdüm, basıp geçtiğim, kolsuz, bacaksız, başsız, gövdesiz cesetler arasında arkadaşlarımı arıyordum.. Heyhat ki hiç birini bulamadım. Nihayet bir parça daha yürüdükten sonra yaprakları yerde sürünen bir ağacın kenarından geçerken birdenbire olduğum yerde kaldım.. Yapraklar arasına bakıyordum.. Kanla bulaşan yapraklarda bir mintan parçası buldum.. Bu parçayı elime aldım..

Avuçlarımın arasında sıkıttım.. Bu parçayı bu mintan parçasını yakından, hem de pek yakından tanıyordum.. Bu kenarları yanık, kanlı parçanın yüzbaşımın mintanından kopan bir parça olduğunu anladım.. Deli gibi oradan ayrıldım.. Ağacın etrafını arıyordum. Yüzbaşımın cesedini, son bir defa daha olsun görmek isteyordum. Ne kadar aradım, ne kadar taradım, bilmiyorum. Şimdi bile tamamiyle hatırlayamıyorum.. Ondan sonra ancak bildiğim bir şey varsa, o da, bir hastahane de keskin ilaç kokuları arasında kendimi buluşum oldu. Her tarafım sızlıyor, kulaklarım oğuldayordu. Bir aralık yastığından kayan başım, gözlerimi açtı.. Gözlerim karşı sırada birbirleriyle, yavaş, yavaş mırıldanan iki yaralıya çarptı. Biri elile beni göstererek:

— Bütün gün ve gece bu zavallı Veli bey.. Veli bey.. Diye sayıkladı durdu..

Diğeri:

— Acaba bu Veli beyde kim?

Üçüncü cılız bir ses, sıvaları dökük koguştaki inledi:

— Veli bey mi?.. Dedi..

O benim hem mektep arkadaşım ve hem de asker arkadaşımıdır. Afyonda taarruz başlarken dört kişi ile aldığı bir emri yerine getirmek üzere düşman cephesine gitmişti..

Bu nefer herhalde onlardan biri olacak.. Veli eğer öldü ise Tanrı rahmet etsin.. Ne baba, yiğit bir zabıttı o!..

İçli bir ağlayış kulaklarımda öttü.. Yüreğimi sızlatan bir acı beynimi yaktı.. Ne bir ses ve-

rebildim, ne bir şey.. Dalmışım..

Ahmet sözünün burasına geldiği zaman sustu.. Artık söyleyecek bir şey kalmamıştı.. Köylüler arasında hınçkırıklar çoğaldı.. Koynundan çıkardığı Ahmedin mintanı ile göz yaşlarını silen Gülsüm ayağa fırladı. Avludan, sofaya, sofadan odasına geçti.. kendini sedirlerden birinin üzerine attı.. O şimdi hönkür, hönkür dönmesine giden Velinin acıklı, fakat kahramanca ölümüne ağlıyordu..

**

Aradan bir çok günler daha geçti.. Bir gün kuşluğa doğru Kızılcaya iki otomobil girdi.. Otomobillerin ikisinin de üzerleri açıktı.. en önde yürüyen arabanın içinde kır saçlı, kırışık alınlı, dik başlı, oldukça yaşlı bir zabıt vardı. Yanında bir genç zabıt oturuyordu..

Arkadan gelen arabada da beş muhtelif rütbede zabıtlar vardı..

Köye giren otomobiller köy çocuklarının, koşuşmaları, Bağrısmaları arasında ağır, ağır yürüyerek mescidin öğnünde durdular.. öndeki arabadan etliyan genç zabıt rasladığı bir köylüye:

— Bana baksana hemşeri!.. Bize muhtarı bulsana!..

Köylü sıkılğan bir sesle cevap verdi:

— Mühtar demincek buralar da geziniyordu.. Ellem köy odasına varmıştır. Müsaade edinizde gidip çağırayım..

Genç zabıt sözünü kesti:

— Yorulma hemşehrim.. Haydi bizi köy odasına götür.

Köylü yürümeğe başladı:

— Öyle isem buyurun!..

Kızılcaaya iki otomobilin homurdana, homurdana girişi, bütün köylüleri ayaklandırmıştı.. Ev önleri, çit kapuları, kahvenin önü duvar dipleri, çoluk, çocuk, küçük, büyük, kadın, erkekle, dolmuştu..

Biraz yürüyen otomobiller köy odasının öğnünde durdu. muhtar Cemil sel bacağına sürüye, sürüye kapıya geldi.. Bir genç köylü atılarak öndeki otomobilin kapısını açtı.. Öndeki kır saçlı, eli bastonlu, göksü nışanlı, zabıt, arkada genç zabıt otomobilden indiler, arkadaki otomobilden inen zabıtlar da birer, ikiye, kır saçlı zabıtin etrafını alıyorlardı.

Köy odasının kapısında konuklarını karşılayan muhtara ak saçlı zabıt sordu:

— Beni tanıdın mı?

Zabiti ta baştan tırnağa kadar süzen muhtar Cemil karşılık verdi:

— Bir parça gözüm ısıyor amma.. doğrusunu istersen iyice tanıyamadım..

Kapıya doğru yürüyen ak saçlı zabıt cevap verdi:

— Dikkat et, tanıyacaksın.. Dedi.. Ve muhtarın cevabını bekmeden, zabıtlarla birlikte köy odasına girdi..

Bütün zabıtlar gelişi güzel, odanın ortasına yayılan kilime oturmuşlardı, köşedeki kirevedin bir köşesinde aksaçlı zabıt oturuyordu.

Muhtar köylülerden birine haykırdı:

Haydi Recep.. Şükrüyü bul, kahve söyle..

Köylü odadan dışarı fırlarken Muhtar Cemil konuklara:

— Sefa geldiniz, İyisiniz, hoşsunuz inşallah..

Konuklar hep birden cevap verdiler:

— Eksik olma..Teşekkür ederiz..

Muhtar cebinden çıkardığı bütün tabakasını nasırlı parmaklarla açtı.. Ak saçlı zabitten başlıyarak hepisine birer sigara verdi. Aksaçlı zabıt gözlerini Muhtardan ayırmıyordu.. Gülümsedi. Sigarasını Muhtarın çaktığı kibritle tutuşturarak:

— Demek beni tanıyamadın öyle mi? Dedi.

Muhtar omuzunu silkti:

— Tanıyamadımya..Haniya bana pekte yabancı değilsin amma..

Aksaçlı zabıt gülüyordu:

— Hele bir düşün!..

Muhtar Cemil düşünmeğe başladı.. Allah, Allah bu zabıt kendini tanıtıyordu da, Cemil neden onu tanıyamıyordu. Oturduğundan kalkışından, söz söyleyişinden, üzerindeki elbiselerden, yakasından kırmızı işaretten, elindeki bastondan onun büyük bir adam olduğunu anladı, anladı amma.. Ne ismini, ne de neei olduğunu bir türlü anıyamıyordu.. Haniya Muhtarın böyle büyük bir adamdan tanıdığı da yok gibiydi.

Muhtarın uzun düşüncelere daldığını gören aksaçlı zabıtın yüzü tekrar güldü:

— Canım, dedi.. Hele bir geçmiş günleri bir hatırla bakalım.. Bu odada seninle görüşmemiş miydik?

Muhtar duraklar gibi oldu:

— Bu odadımı görüşmüştük.. Dedi..

— Öyle..

— Ne zaman?

— Ne bileyim, hatırla bakalım.

Muhtar dudaklarına götürdüğü sigarasını derin, derin çekti.. Gözlerini yumdu.. Biraz sonra açtı..

Tekrar aksaçlı zabıte bakmağa başladı. Fakat bu sefer, bu bakış uzun sürmedi..

Gözleri bulandı, cenesi titred:

— Ha.. Şimdi anladım, yoksa sen alay kumandanı Cevdet bey olmayasın?

Ayağa sıçrayan aksaçlı zabıt Muhtarın boynuna sarıldı:

— Öyle ya, ben Cevdet değil miyim..

Cevdet beyin, yüzünü, gözlerini şapır, şupur öpen Cemil:

— İlahi Cevdet bey.. diyordu.. Diyordu.. Kim umardı ki bu odada bir daha buluşacağız. Hey gidi günler hey..

Anide durdu, geçmiş günlerin

hayali gözlerine doldu.. Selim beyle, Veli gözlerinin önüne geldi ağlamağa başladı:

— Cevdet bey!.. Selim bey nerede?

Cevdet bey derin bir iç çekti.. sönmeğe yüz tutan sigarasını dudakları arasında tutuşturarak:

— Selim mi?.. dedi.. Veli bey gibi onu da gömdük..

O sırada bir köylü elinde bir tepsi iç-ri girdi.. Kahveleri dağıttı, çıkıp gitti..

Cevdet bey kahvesinden bir yudum alarak:

— Neyapalım Cemil dayı.. Dedi.. Çok can verdik amma, hamdolsun vatanımızı da kurtardık ya.. Sen ona bak.. Tanrının rahmeti kadar, sağ kalanlarımızın temiz nefes alışları, yurdu-muzda alınları açık olarak gezip tozmaları da emîn ol ki aziz ölü-lerimizin ruhlarını şad edecektir.

Muhtar mırıldandı:

— Elbette.. Ne yapalım, kurtuldukya.. Çok şükür..

E M Z İ K

Yazan: Leman ÇİÇEKDAĞ

Teşrinisanı aylarındaydı. Bozkırın kel dağlarını bulanık bir sis kaplamıştı. Çıplak bir sabah güneşi her tarafı ısıtıcı ışıklarla kızartıyor, ve ufka doğru zikzaklı kıvrımlarla uzanan bozuk yollar, miyop bir gözle bakmış gibi, gittikçe dumanlanıyor ve nihayet kayboluyordu. Yolların iki tarafına kısa aralıklarla taşlar yığılmıştı. Ve bu taşlara senelerdenberi el sürülmediği etrafını kısa boylu Bozkır dikenlerinin sarmasından anlaşılıyor. Yoldan ara sıra Kırşehir pazarına yetişmek için acele acele giden merkepli yolcular geçiyor, ve bu şosenin küçük bir tepeye kıvrılan dönemecinde yol yapan amelelerdenmürekkap 15-20 kişi çalışıyordu. Çekiçler durmadan inik kalkıyor, tok sesler havada çınlatıcı akisler yapıyordu.

Amelelerin ekserisini (yol parasını) veremiyen köylüler teşkil ediyordu. Hepsi de civar köylerden gelmişlerdi. Ve altı lirayı boş yere vermektense) yirmi gün yolda çalışmayı daha kolay buluyorlardı.

Bazılarının ellerinde alı yeşilli yün eldivenler boyunlarında yün aklar vardı. Bunlar yüzlerinin, elbiselerinin koyu donukluğu ile garip bir tezat yapıyordu. Ekserinin başı açıktı ve kulaklarını - dişleri ağrıyormuş gibi -

renkli mendillerle bağlamışlardı. Hepsinin yüzlerinde derin bir tevekkül okunuyordu. Tevekkül.. Türk köylüsünün en belli vasfı!

Bozlapalı Emin de aynı sebeple Burada çalışıyordu. İçlerinde en genci buydu ve on sekiz yaşından fazla görünmüyordu. Tozlu sarı renkteki saçları usturayla kesilmiş ve alının ortasında uzunca bir perçem bırakılmıştı. Kaşlar, ukirpikleri yine aynı renk tozlu sarı tüylerle birbirine karışıyordu. Kırmızı yüzünün ve biraz uzunca burnunun üzerinde yine ince sarı tüyler vardı. Gözleri her şeye hayret ediyormuş gibi hafifçe ayrıktı. Heyeti umumiyesiyle insana biraz aptal hissini veriyordu.

Etrafındakiler onun bu hallerinden ve toyluğundan istifade ediyşrlar, en çok işi buna görüyorlardı. Bilhassa yol çovuşu... Emin, bu lügatli konuşan, altın dişli, kilot pantolonlu efendiye her zaman korkuyla karışık bir hürmet beslerdi.

Yol amelelerinin üzerinde yarım kiral kesilen bu efendi, bir zamanlar Mucur-Ankara yolunda şöförlük etmiş ve hükümet eski arabasına «artık seyahat edemez» diye rapor verince ayda onbeş lira aylıkla bu kapıyı bulmuştu..

Bozlapalı Emin arkadaşları arasında artık bir alay mevzuu

olmuştu. Çünkü her akşam çadırın bir köşesine çekilir: Bir kerre sarmadan yarin başını, Bağıma bastırdım hasret taşını. Acep bir gün silip gözüm yaşını Felek cefasına kanacak mıdır?

Diye yanık hasret türkülleri söyler, bazı gün Bozlapanın dumanlı sırtlarına bekarak derin derin içini çekerdj. Yeni evlenmişti Ve köyünden şimdiye kadar (öteberi satmak için indiği kasabalardan başka) hiçbir yere çıkmamıştı. Sonra bu onbeş gün ayrılığı hasret, bir saatlik köyünü gurbet sanacak kadar toylu.

Arkadaşları bazan ona takırlırlar:

Emin haberin var mı Bozlapada yına zelzele olmuş derlerdi Emin derhal telaşlanır, köye gitmeğe kalkar, artık ne kadar yalan olduğunu söyleseler çavuş şahadet etmedikçe inanmazdı.

Teşrinisanı kışı arattırarak kadar soğuk bir günüydü. Her taraf kalın bir kırağı tabakasıyla örtülmüştü. Dağların tepesinde karlar görünüyordu. Keskin bir rüzgar nefeleri durduruyor, amelelerin çalışmalarını güçleştiriyordu.

Emin içlerinde en az üşüyenleriydi. Bilakis onunsırtında, karıncalanır gibi, iğne batırılıyor gibi acaip bir terleme vardı. «acep sırtımdaki yapağıdan mı?», diye düşündü. Geçen sene "böğür ağrısı", geçirdiği için karısı arkasını sıcak tutsun diye yıkanmamış yapağı koymuştu.. Çıkardı onu fakat yerini buzlu bir üşüme kapladı ve arkasına iğne-

ler daha his edilebilecek bir şekilde battı. Kolları çekici indirir ken biraz halsizdi.. Ve Bozlapalı Emin hastaydı.

Fakat kendisi bunun farkında değildi. Çekici durmadan inip kalkıyor, önündeki büyük taşları ufak parçalara ayırıyordu. Çekiç sesleri kulaklarında halka halka... Ve insan kulaklarını sağır edecek kadar yırtık olan bu sesler ona o kadar uzak, o kadar derindengeliyordu. Ve bu çekiç sesleri durmadan inip çıktı. Taki, Bozlaka sırtlarını saran duman ber tarafını bürüyene ve kulaklarındaki Zalka halka uğultular bağazına kadar çıkıp korkunç bir el gibi daralana kadar.

Etraftan derhal koştular. Bir kaç kişinin yardımıyla çadıra kadar göturdüler.

Bozlapalı Emin hastaydı. Baş ateşler içinde yanıyordu. Hastalığı belkide çok tehlikeliydi. Fakat bu hadisenin etrafta bıraktığı tesir o kadar ehemmiyetsizdi ki... Yalnız bir kaç amele çadıra doğru bakarak içini çekti, yol çavuşu homurdandı. O kadar... Ve ölüm bu topraklarda o kadar tabiidir ki...

Bozlapalı Emin çadırın bir köşesinde dalgın yatıyordu. Dalgın... Kulaklarında inen çıkan çekiç sesleri, gözlerinin önünde sivilik, canlı, belli belirsiz hayal kırıntıları.. Sonra kâbus.. Hayali dev kadar kuvvetli yapan yehut sinek kadar cılızlaştıran korkunç kâbuslar...

Gözlerinae tekrar iki üç ay evvelki zelzele korku gürültülerle canlanıyor ve altında top-

rak saralı bir hayvan gibi ihtiyaclar içinde şarsılıyordu. Sonra köy.. Yıkılan evler ve karısı.

Bunlar o kadar yanı başındaydı.. Titledi.. Çocukluğundan beri hayalinde büyüttüğü sarı öküz (ki Anadoluda bütün yer sarsıntıların bunun yaptığına inanırlar) bir dev cesametiyle karşısında büyüyor, genişliyor, kısalıyor, uzuyordu. Ve o kunkun boynuzlarını durmadan sallıyordu Durmadan.. Sonra tekrar büyük bir hürültü, yıkılan evler, iniltiye, kahkahaya benzeyen insan sesleri.. Genç hasta sabaha kadar devler, kabuslarla güreşti.

Ertesi gün ateşi oldukça düşmüştü. Başına toplanan arkadaşlarıyla konuştu.

Düşünüyordiki burada birkaç gün daha yatıp kalacak olursa fena olacak.. Çavuş nasıl olsa hasta yattığı günleri hesaba katmayacak değildi. Şu hale göre daha on, onbeş gün buradaydı. Bozlayanın harap kerpiç evlerini görür gibi oldu... karısını, anasını, kardeşlerini görür gibi oldu... Burnunun direği acı acı sızladı,

Hasta o gün de yataktan kalmayınca çavuş artık bir kere bakmak lüzumunu hissedebilmişti. Nasıl olduğunu, «neresini beğenmediğini» sordu... Dudaklarında, büyük bir lütuf yapıyor-muş gibi mağrur, üstten bakan bir tebessüm vardı. Sonra cebinden boş bir krem kutusu çıkarak içindeki iki tane kininden birini (yine büyük bir lütuf yapıyor-muş gibi) hastaya verdi. Genç adam bu mavi hapi susuz ve

yüzünü buruşturmadan içti. Çünkü geçen sene zatürreeye tutulduğu zaman köylerine tesadüfen gelen sıhhiye memuru kendisine yine bu ilaçtan vermişti. Ve o hastalığının yüzde yüz bu ilaçtan geçtiğine inanıyordu. Sarsılmaz bir inanıştı bu...

Hastalığının üçüncü günüydü. Aynı köyden Hasan yanına geldi. Halinde biraz sevinç, biraz da mahcubiyet vardı: Gününü bitirmişti, köye gidecekti.. Bir diyeceği var mı diye soruyordu. Hasta bunları heyecanla dinledi. Rebiyeye (bu karısının adıydı) acep ne gönderseydi? Mektup yazmak bilmiyordu ki.. Ceplerini karıştırdı. Arkası allı yeşilli mumdan yapılmış küçük bir cep aynası, kırmızı bir mendil, boş bir kekik yağı şişesi çıktı. Bunların hiç birisi de Rebiyeye gönderilmezdi. Hasan anlatıyordu: Şimdi Kırşehir gidecekti. Çocuklara şöyle, kına, boyalı şeker fılan almak için... «hani sevinirler fakirler» diyordu. Zaten Kırşehir ne kalmıştıki. Yarım saatlik yolları vardı. Dünüşte belki yine buraya uğrar, hemşerisinin hatırını sorardı.

Genç hasta derhal sevindi. Karısına gönderecek şeyi bulmuştu... Kuşağından çıkardığı örme kesesinin uzun bağını çözdükten sonra içinden yepyeni, gümüş bir on kuruşluk çıkararak arkadaşına verdi: Madem şehre gidiyordu ne olur kendisine de bir çocuk emziği alıvereydi. Bunu Rebiyeye kendi eliyle vermesini istiyordu. Sonra hastalığını karı-

sına katıyen söylememesi lazım-dı. Zaten kendisi bir iki güne kadar gelecekti.. Arkadaşı bu hediyein sebebini sormadı yalnız hafifçe gülümsedi. Ve genç hasta kızardı... Hasan çıkarken o arkasından bağıırıyordu:

— İyisinden olacak ha! İçi lokumlusundan..

Genç köylü düşünüyordu.. Bu hediye karısı için ne güzel bir sürpriz olacak.. Rebiye gebeydi. Akşam sabah doğuracaktı.. İçinde sıcak, ılık bir şeyler kımıldadı.. Gönderdiği hediye çok çok manalı ve ince buluyordu. Gülümsedi.

Öğleye doğru ateşi tekrar yükselmeğe başladı. Öksürükleri biraz daha şiddetlenmişti. Ciğerleri sökölür gibi..

Kulaklarının dibinde bazan kuvvetlenen, bazan, uzak, bulutlu bir uğultu halini alan sesler mütemadiyen anlaşılmaz bir şeyler söylüyor ve bu sesler ona büyük bir azap veriyordu. Yüzünün adaleleri, damarlarında buruşturucu bir mayı dalaşıyor-muş gibi geriliyor, Gözleri ertilmiş iki ateş parçası gibi yanıyor.

Etrafındaki şeyler kendisinden dürbünün ters tarafıyla bakmış kadar uzaktı. Ve kulaklarında o uğursuz sesler müziç bir sinek gibi vızıldıyordu.

Göğsü içinden bir alev yalazı geçiriliyormuş gibi yanıyordu.

Gözlerinin önünde kırmızı bir lastik parçası büyüyor büyüyor, pembe yüzlü bir bebeği boğacak kadar, büyüyordu. Ve bütün bunlar ona dayanılmaz bir işkence ve azap veriyordu. Damarlarının en ince zerresine kadar bağlı görünmez milyonlarca iplerle kendisini uzak geniş bir yere doğru çekiyorlardı. Garip bir kuvvetti bu..

Akşam üzeri Hasan döndüğü zaman Bozlapalı Emmini ölmüş buldu. Ameleler gürültü edip onu rahatsız etmemek için başka çadırlarda toplanmışlardı. Ve Bozlapalı Emin, burada kimseden habersiz, uyur gibi ölmüştü. Uyur gibi.. Çünkü ölüme o kadar hazırlıksız, ondan o kadar habersizdi.

Tozlu sarı renkteki perçemleri terden alına yapışmıştı ve sağ elinin parmakları hafifçe kıvrıktı. Bir şey koparır gibi.. Bu hastanın epeyce istirap çektiğini anlatıyordu, Eski basma yorgan, ayağının birini açıkta bırakmıştı. Terden koyu bir renk olan büyaz yün çorabın ucu delikti ve iri kemikli bir başparmak dışarıya fırlamıştı. Gözleri kapalıydı.

Bozlapalı Hasan bir ölüye, bir elindeki kırmızı lastik parçasına, sonra ateşli bir gurubun alevleri içinde küllenen Bozlapa dağlarına korkudan büyümüş gözlerle baktı...

Ata Sözleri

Toplayan: İ. Hakkı AKAY

İl ile yelin önüne geçilmez
Haksız cereyanlara kapılma,
nedamet duyarsın, demektir.

İlk pazar misk kokar
Alış verişçilerin işine erken
başlamasını tavsiye eden bir söz
bir tekerlemedir.

İnsanın iyisi söze uyan
Daha iyisi dağa uyan
Buda tekerlemedir. Söze uyan
şüphesizki iyi adamdır. Fakat
hiç bir işe karışmayıp da dağ-
daki hizmetini gören daha iyi
adam demek olacak.

İnsana her hastalık bulaşır
Kırıkla çıkıktan başka!
Hetta kırıkla çıkık bile mü-
tehasşisa gösterilmezse azar ve
mikrop kapar, müzminleşir ve
sarî olur, demektir ki her has-
talığın kırık ve çıkık dahi olsa
iyi bakılmadıkça sirayet edebi-
leceğini anlatan sıhhi bir sözdür.

İnsan sözden
Hayvan yılardan
İnsan, sözünün eri olmalıdır
demek.

İnce artar yovun [1] tartar.
"Yükte hafif, bahada ağır"
Sözünün benzeridir.

İçer olursun hasta
Paranda gider üste
Keyf bunun neresinde?

[1] Kalın kaba

İçkiden tahzir mahiyetinde
çok haklı olarak söylenmiş ve
tecrübe edilmiş bir sözdür.

İnsan insan olsa ne lâzım altunla pul;
İnsan merkep olursa yakışır mı
kadifeden çul!

İnsanlık bizatihi kıymettir.
İnsanlıktan behremet olamayan-
lar merkepten de aşağıdır de-
mektir.

İl oğluna dayanma akar suya
güvenme?

İl oğludan görülen fenalıklar
üzerine söylenen bir sözdür.

İl yumruğunu yemiyen kendi-
ni kahraman sanır

İl insana acımaz, fenalık ya-
par. Herşey münasebat ile an-
laşılır. "El elden üstündür ta-
arşe kadar," meseline de benzer.

İlin köşklü sarayından bizim
samanlığımız yeydir.

Hale riza mafevka hasetten
tevakki ifada eden sözlerdendir.

İnsan olduğu yeri şereflendirmelidir

Evet, ya müfit olmalı, ya
müstefit; çünkü:

"Baki kalan bu kubbede bir
hoş seda imiş!," Baki
İnsan demirden sert, taştan berk.
[1] Gülden naziktir.

İnsandaki kudret ve mukave-
metle beraber nezaket ve zera-
feti anlatan bir sözdür.

İhmalin her gün zararı çekilir
[1] berk sert demektir.

Mana malûm her işi bu gü-
ne yarına salmak zarar tevliid
eder,

İt derisinden post olmaz!
Ehliyetsiz ve hain insanlar-
dan hayır gelmez demek isteni-
liyor.

İtme, bulma!
"Eden bulur," Herkez kendi
cezaî amelini çeker; demektir.

İşten artmaz, dıştan artar
Bu meseli bu gün için "Dış-
ten artmaz, işten artar" şekline
getirmeliyiz. İktisat ve tasarruf
hakkındadır.

İki kibleye tapanda din olmaz
İki yüzlü adamdan hayır gel-
mez, demektir.

İki kılınc bir kına sığmaz.
"İki horoz bir çöplükte öt-
mez," meseline benzer.

İnsan doğduğu yerde değil,
doyduğu yerededir.

Ticaret ve kazanç yolunda
seyahat ve şayi amele teşviktir.

İstenmedik aş yenmez.
"Mide kabul etmeden çorba
yenmez," in benzeridir. Hayat ve
münasebat muhabbetle kaimdir.
Muhabbet olmayınca anlaşmak
olamaz demektir.

İnsan ihsan kuludur.
Bu arapça: "Elinsan abidüli-
hasan" ın tercümesidir. İnsanla-
rın daima müşfih ve hayrihah
olmalarını isteyen ajr sözdür.

İl avucundan su içen kanmaz
Her kes kendi işini kenki
yapmalı Başkasının yardımına
arzı ihttiyâç etmemeli, izzeti ne-
fis sahibi olmalı demektir.

İşin biterine gitmeli
Beterine gitmemeli
Bir takım tetbirsizliklerle işi
çıkmaşa sokup da neticesiz bi-
rakmamalı, her işi düşünerek
tetbirii hareket etmeli demektir.

İlin iyisini bulamayan köpeğin
dayısını arar
İlin iyisinden hayır göremi-
yen kendinin kötü akrabasına
boyun eğer demektir.

İnsan mürekkep yalamakla alim
olmaz.

Çünkü ilim, bir ömür ve bir
sayı anut ister demektir.

J - K

Kızı kız gerek, çenesini kır gerek
Kızların çok serbest bırakıl-
ması ve terbiyesinde ihmal edil-
mesi caiz değildir. Çünkü Kızını
döğmeyen, dizini döğür,

Koç olacak kuzu kaşakta belli
olur

Her çocuk istikbaldeki kıy-
metini bidayyetten göstermeğe
başlar demektir.

Kardeşi kardeş bıcaqlamış dön-
müş yine kucaklamış
Kardeş kardeşin ne öldüğünü
ister, ne olduğunu, meselinin
bir eşiir.

Soya Fasulyası.

Samsun Türk Ofis İşyarlarından
M. YURDAY

(Geçen Yazının Devamı)

2 — Soyanın kıymeti:

Her memlekette gün geçtikçe ekim ve istihsali fazlalaşan soya fasulyasının muhteviyatı aşağıda gösterilmiştir. Gıda bakımından de kuvvetli maddeleri hâiz olan soyada:

% 34	Yumurta akı
% 18	Yağ
% 15	Lecitin
% 11	Su
% 6	Kül
% 9	Karbon Bulunmaktadır.

Fizyolojik tesbitlerle bir insanın güçlü ve kuvvetli olması, her zor işi başarabilmesi ve tam sıhhatta her türlü hastalıklara mukavemet edebilmesi için almağa mecbur olduğu gıdaları ihtiva eden en ucuz biricik madde soya fasulyesidir. en kuvvetli bildiğimiz gıdalardan başlıcaları ile soyanın yağ ve yumurta akı muhteviyatını aşağıda mukayese li olarak gösteriyoruz.

Gıda maddeleri	% yumurta akı	% yağ
Soya fasulyesi	34	18
Buğday, arpa ve amsali	6.1	1.9
Fasulye, bakla	19.3	1.2
Mercimek	19.1	1.2
Yağlı sığır eti	17.4	23.5
Dana eti	19	5
Koyun eti	20	18

Yukardaki nisbetlere göre, soyanın diğer bütün gıda maddelerinden muhteviyatı itibarile daha kıymetli ve kuvvetli olduğunu görürüz. Çünkü bir insan

vücudunun en çok muhtaç olduğu yumurta akı "Azot," diğer bütün yizim maddelerine nisbeten soyada bol bol bulunduğu görülmektedir.

3 — Gıda olarak soyanın faydası :

İsan vücudunun iyi beslenmesi için lâzım gelen bütün cevherlere malik olan soya fasulyesi 5000 seneden beri Çin ve Mançüri'nin yüzlerce milyon halkını beslemektedir. Evvelleri Çin ve Mançuri de bu fasulyelerin iptidai tağsirhanelerde yağı çıkarılarak yemeklerde kullanılmakta ve hemde ısı olarak yakılmakta ve geriye kalan posasından da çörek yapılarak yenilmekte idi.

Sonraları bu maddeden peynir yapmağa başlamışlar ve tedricen muhtelif şekilleade hazırlanan soya fasulyesi yemeklerle gıdalarını temin etmişlerdir.

Avrupada soyadan un istihsal etmek için yapılan ilk tecrübeler de yağı çok olduğu için elde edilen unlar lezzetce acı olduğu, uzun müddet dayanmadığı görülmüş ve beklenen istifade istifa de temin edilmemiştir. Fakat uzun tecrübelerden sonra Dr. L. Bergzeller tarafından bulunnan bir usul ile edilen un daha dayanıklı ve yağlı olup rengi açık sarı ve kokusuzdur. Bu un Almanyada çavdar ile karıştırılarak ekmek

(Sonu Var)

Evimizin Neşrettiği

KİTAPLAR

- 1) — Halkevimizin sekiz aylık çalışması
- 2) — Köy kitabı
- 3) — Öz Tükçe adlar.
- 4) — Çepniler,
- 5) — Halk inanmaları,
- 6) — Özel görenek ve inanmalar,
- 7) — Atalar Sözü
- 8) — Bağcılık,
- 9) — Verem,
- 10) — Yusuf Fakih,
- 11) — Yurdum için,
- 12) — Balıkesir Coğrafyası,
- 13) — Konferanslar
- 14) — 17,18 inci asırlarda Balıkesir şehir hayatı,
- 16) — Köylü Ormandan nasıl faydalanır,
- 17) — 19 Mayıs,
- 18 — Yağcılar ve Savaş-tepe mânileri.
- 19 — Öz Ses ve Zevk kaynaklarımız.
- 20) — Balıkesir ve civarında Yürük ve Türkmenler
- 22) — Türkiyede Su ve Ağaç meselesi
- 23) — Uygurlar ve Uygur Medeniyeti

ÇIKMAKTA OLANLAR

- 15) — Vesikalar
- 21 — Halkiyat

